

тексті тих завдань, які ставлять перед розвитком загальнодоступних інформаційних ресурсів такі документи, як Окінавська хартія глобального інформаційного суспільства, Програма ЮНЕСКО «Інформація для всіх» та документи Всесвітнього самміту ООН з питань розвитку інформаційного суспільства. Основний акцент цих документів – інформаційна політика має бути орієнтована на людину, її інтелектуальний і духовний потенціал, на розвиток людського капіталу. Базовими установами у подоланні цифрового розриву між державами, так званої «електронної прірви», названі «бібліотеки, архіви і різного роду інформаційні установи».

Таким чином, для інтеграції інформаційного простору України у світову бібліотечно-інформаційну систему, технічні і технологічні передумови побудови якої вже створені, нам доведеться вирішити масу інтеграційних проблем і всередині кожної бібліотеки та інформаційного центру, і на рівні взаємодії галузевого, відомчого, регіонального, загальнодержавного масштабу. Це гармонізація програмних і технологічних засобів, пошукових систем, створення зведених каталогів, упровадження корпоративної каталогізації, електронного документообміну тощо.

Кристіан ГАСІЄВИЧ

«Бібліотека-2007»: Розвиток бібліотечної справи в Німеччині

Якщо проаналізувати дебати останніх років з освітнянських питань у Німеччині, започаткованих як обговорення результатів проекту ПІЗА*, то впадає в око, що відсутня одна тема – публічне обговорення того, який внесок могли б зробити бібліотеки у реформування системи освіти. Це свідчить, що на політичному рівні потенціал публічних та наукових бібліотек зовсім не вивчено.

На перший погляд, Німеччина могла б навіть пишатися своєю мережею бібліотек. Вона досить добре вкриває всю площу країни і задовольняє весь спектр інформаційних потреб. Бібліотечна мережа розвиває компетентність у користуванні засобами інформації та у читанні, забезпечує доступ до інформації у всіх медійних формах і пропонує послуги з орієнтування як у реальних, так і у віртуальних світах засобів інформації. Тим самим бібліотеки надають інформацію щодо інноваційних процесів у суспільстві й економіці нашої країни, а це – важливий чинник економічного суперництва.

То що ж, бібліотеки Німеччини тільки через проблеми зі створенням іміджу залишаються поза увагою широкого загалу, чи, навпаки, не мають визнання, тому що їхній внесок занадто мало вагомий на противагу та-

Ми повинні використати можливості сучасних технологій для поглибленого змістового розкриття наявних науково-інформаційних ресурсів, акцентувати увагу на створенні нових інформаційних продуктів з урахуванням інформаційних потреб суспільства і сучасних тенденцій розвитку наукового знання.

Таким чином, нам належить зміцнити позиції всіх установ науково-інформаційної сфери як бази інноваційного розвитку суспільства.

Ознайомлення з програмою конференції, з тематикою секцій, круглих столів, доповідей на пленарному засіданні дає уявлення про багатоаспектність діяльності бібліотек та інформаційних центрів України в інформаційному забезпеченні суспільних реформ, про трансформацію бібліотечних закладів в умовах розвитку інформатизації суспільства, про позитивний вплив інтеграційних процесів на збагачення можливостей бібліотек.

Сподіваюсь, що ваше спілкування буде корисним і взаємозбагачуючим.

Бажаю Вам плідної співпраці, встановлення тривалих професійних контактів!

ким закладам, як школа або вища школа? Відповідальність за зміну статусу кво очевидно лягає на плечі обох сторін: як політиків, так і самих бібліотек. Прискіпливіший погляд щодо бібліотечної справи в Німеччині, який відображено в аналізі стану цієї галузі у проекті «Бібліотека-2007», зробленого Фондом ім. Б. Бертельсманна та Федеральним об'єднанням німецьких бібліотечних товариств, звертає увагу насамперед на політичні рамкові умови і демонструє, що тут також існує чітко виражена потреба нагальності оптимізації та реформування. На це вказують три чинники:

- ✓ відсутність стратегічної закріпленості бібліотек як частин освітнянської інфраструктури; наскрізні освітньо-політичні цілі не пов'язані сьогодні у достатньому обсязі з бібліотечною справою ні на земельному рівні, ні з політикою держави;
- ✓ відсутність скоординованої на федеральному рівні інноваційної політики щодо бібліотечної справи; не вистачає досягнень центрального координаційного спрямування, які б розумно доповнювали федеральні структури і особисту відповідальність на місцях. У багатьох випадках бібліотечний процес і бібліотечний менеджмент затримуються у розвитку через рамкові умови, тому необхідно привести їх у такий стан, щоб бібліотеки могли надавати послуги ефективно;
- ✓ значне скорочення фінансової бази, необхідної для подальшого розвитку бібліотек.

Гасієвич Кристіан, керівник проекту «Бібліотека-2007: Розвиток бібліотек в Німеччині» Фонду ім. Б. Бертельсманна (Німеччина), референт Гете-Інституту в Києві.

* Міжнародна програма порівняння рівня знань школярів.

Агентство розвитку бібліотек (АРБ – ВЕА) як стимулятор інноваційного процесу. Такі країни, як Велика Британія, Данія, Фінляндія та Сингапур (про це свідчить також і пошук кращого міжнародного досвіду, започаткованого в межах проекту «Бібліотека-2007»), успішно роблять ставку на загальнодержавну координацію якості роботи бібліотек. Національні агентства, керуючи розвитком бібліотек на всій території своїх країн, надають можливість для використання повного потенціалу бібліотек для становлення суспільства, озброєного знаннями. Іншими чинниками успіху бібліотечних систем цих країн є ініціативи щодо кооперації бібліотек з іншими установами, а також загалом велика зацікавленість і підтримка з боку уряду.

На основі цих надбань, аналізу ситуації у Німеччині і перенесення міжнародно визнаних взірців досвіду роботи на місцеві умови команда експертів проекту «Бібліотека-2007» у співпраці з консультантами з питань підприємництва «Буз Ален & Гемільтон» розробила концепцію стратегії, яка була опублікована у березні 2004 р. у видавництві Фонду ім. Б. Бертельсманна і представлена на Бібліотечному конгресі у Лейпцигу. Серцевиною цього звернення до федерації і земель є пропозиція створення Агентства розвитку бібліотек (АРБ) як центрального інструменту керівництва інноваційною діяльністю та забезпеченням якості розвитку бібліотек у Федерації.

Таке агентство розвитку заповнило б у Німеччині велику прогалину, адже зусиллями Німецького бібліотечного інституту в минулому не було досягнуто необхідної загальнонаціональної координації. Заснування запланованого «Інноваційного центру для бібліотек» зазнало, як відомо, поразки через недосконалість фінансової політики в окремих землях. За рішенням КМК (Постійної конференції міністрів у справах освіти, науки та культури земель) у 2003 р. було засновано мережу відповідальних осіб щодо бібліотек (МВО – КНВ). Але вона може концентрувати свою увагу лише на першочергових оперативних послугах, як наприклад, Німецька бібліотечна статистика і нормування.

Цілі та завдання Агентства розвитку бібліотек (АРБ). Цілі цього агентства сформульовані у концепції стратегії таким чином:

1. Використання бібліотек як інструментів національної політики в галузі освіти та інформації:

- ✓ розробка стратегії кооперації з іншими учасниками освітнього та інформаційного середовища;
- ✓ представленість у контексті національних освітньо-політичних дискусій та національних освітньо-політичних органах.

2. Покращання якості надання послуг відвідувачам з метою підвищення усвідомлення досягнень бібліотек:

- ✓ підтримка модернізації і покращання пропозицій послуг, які надаються бібліотекарями;
- ✓ забезпечення якості завдяки визначенню стандартів якості та їх впровадження за допомогою механізмів стимулювання та контролю.

3. Оптимізація запровадження ресурсних заходів у бібліотеках:

✓ підвищення ефективності завдяки підтримці покращання внутрішніх процесів діловодства й вирішення організаційних питань;

✓ підтримка міжнародного, національного, регіонального й міжгалузевого обміну знаннями та досвідом між бібліотеками, а також спільних організаційних заходів.

Основними завданнями АРБ є:

□ розроблення планів розвитку та рамкових планів задля опрацювання на центральному рівні узгоджених пропозицій, вірогідних для більшості;

□ започаткування й використання програми підтримки, які б запроваджувались на конкурсній основі, розширеному фінансуванні («matching funds») і стимулюючому фінансуванні (постійне фінансування бібліотек з боку АРБ не передбачається);

□ забезпечення якості послуг бібліотекаря завдяки визначенню стандартів якості на бібліотечні послуги, нормуванню й підтримці нових методів менеджменту;

□ модернізація бібліотечної роботи завдяки прийняттю інноваційних рішень з організаційних питань, оптимізації моделей діловодства, а також розвитку моделей кооперації між бібліотеками й іншими освітніми закладами та закладами культури.

Організаційною формою АРБ пропонується форма незалежного суспільно корисного фонду, заснування якого мало б бути обґрунтоване за ініціативи федерації, з метою співпраці з іншими державними установами, установами сприяння дослідницькій роботі та політиці в галузі освіти, а також з товариствами та суб'єктами надання послуг.

Засади і перспективи. Федеральне об'єднання німецьких бібліотечних товариств та Фонд ім. Б. Бертельсманна свідомо запропонували концепцію стратегії як документ, який відповідає пропозиції централізації та адресований політикам, а також значно відрізняється від попередніх планів розвитку бібліотек. За мету роботи спеціально не ставилось створення практичної методички для повсякденної праці німецьких бібліотек. Йдеться про вирішення нагальної потреби в оптимізації німецької бібліотечної справи. У той же час необхідно зробити доступними спеціальні надбання, досягнуті в період пошукової та аналітичної роботи, для фахівців галузі. На веб-сторінці проекту (www.bibliothek2007.de) регулярно публікуються такі матеріали.

Робота над концепцією стратегії розпочалася у червні 2002 р. і скеровувалась групою експертів. Членами цього органу були: д-р Габріела Бергер (Центральна і земельна бібліотека Берліну), Альберт Біло (Університетська бібліотека в Ессені), проф. Біргіт Данкерт (Вища школа прикладних наук, фах «бібліотека та інформація» у Гамбурзі), д-р Аренд Флеммінг (Міські бібліотеки Дрездена), Барбара Лізон (Бременська міська бібліотека), д-р Елізабет Ніггеманн (Німецька бібліотека Франкфурта-на-Майні) та Ганс-Йоахімунд Вет'єн (Бібліотечна й інформаційна система Ольденбурзького університету).

На сайті Фонду ім. Б. Бертельсманна цей вісімнадцятимісячний процес висвітлювали Беттіна Віндау,

д-р Кристоф Айгерт, Аня Фризе та Кристиан Гасієвич. Федеральне об'єднання німецьких бібліотечних товариств, партнер Фонду ім. Б. Бертельсманна, був представлений д-ром Георгом Руппельтом і всім правлінням групи «Бібліотека-2007».

Завдання подальшої роботи за проектом – донести до політиків ідею створення АРБ як необхідної інвестиції у конкурентоспроможність Німеччини як інформаційного суспільства. Щодо цього вже були проведені попередні консультації з політиками різних спрямувань і підготовлена можливість контакту з канцлером. Плануються подальші раунди переговорів з політиками й економістами

у Берліні щодо конкретних питань втілення проекту. При цьому, насамкінець, необхідно наголосити, що реформа бібліотечної справи має враховувати пріоритет земель щодо питань освіти і культури, а також відповідальність органів місцевого самоврядування за публічні бібліотеки і зможе бути реалізованою тільки за тісної співпраці з землями й комунами. У федеральній державі централізовані служби можуть діяти лише у режимі надання підтримки, а не як диригуючі органи: окремі бібліотеки є тими силами, які здійснюють новачі на місцях, при цьому центральні установи чи треті сторони їх підтримують і стимулюють.

Бекет КЕМБАЕВ

Научно-информационное обеспечение инновационной деятельности Республики Казахстан

В последнее время к числу важнейших факторов развития экономики Казахстана вполне обоснованно стали относиться инновационную деятельность, которая базируется на внедрении новых идей, научных знаний, технологий и видов продукции в различные области производства и сферы управления обществом.

На расширение масштабов инновационной деятельности направлены основные положения Закона Республики Казахстан «Об инновационной деятельности», Программы инновационного развития Республики Казахстан, Указа Президента о стратегии индустриально-инновационного развития Республики Казахстан на 2003–2015 гг.

Одним из базовых условий успешной реализации мероприятий, предусмотренных в этих документах, является их своевременное и в полном объеме информационное обеспечение.

Система информационного обеспечения инновационных процессов, по-видимому, должна состоять из взаимосвязанных секторов по видам информации: для специалистов (научно-техническая, правовая, медицинская, архивная, экологическая), деловой и финансовой сфер (экономическая, социальная и политическая, массовая и потребительская). Одним из таких секторов является государственная система научно-технической информации (ГСНТИ), созданная в 1995–1998 гг. В ней накоплен определенный опыт по информационному обеспечению науки и научно-технической сферы.

В головной организации системы – КазгосИНТИ – имеется значительный информационный ресурс для обеспечения инновационных процессов в стране. Так, в Институте за последние годы созданы государственные фонды НИОКР (около 8 тыс. ед.), рукописи диссертаций (свы-

ше 10 тыс. ед.), электронные ресурсы НТИ в 35 БД собственной (более 110 тыс. записей) и 37 БД внешней (3,5 млн записей) генерации, а также 500 тыс. сведений, полученных по межгосударственному обмену. Создана база данных «Новые технологии», в которой содержатся сведения о 1500 разработках, предлагаемых для внедрения в производство. В БД представлены разработки практически по всем отраслям экономики. Больше всего разработок по сельскому хозяйству (23,6 %), затем идет машиностроение (20 %), горное дело (8,8 %), химические технологии (8,5 %), 54 % массива – описание технологий, 1/3 часть – изделия и около 8 % – новые материалы. Высока доля технологий, имеющих ту или иную степень защиты (76 %).

Документные фонды пяти ведущих библиотек страны (Центральная научная, Республиканская научно-техническая, Научная сельскохозяйственная, Научная медицинская, Национальная) в совокупности насчитывают около 53 млн ед. хранения, в том числе 9,5 млн книг, 3,7 млн периодических изданий, 37,1 млн патентной документации, 1,2 млн иностранной литературы.

Требуется принять меры по консолидации и согласованию усилий крупнейших информационно-библиотечных центров Казахстана и субъектов научно-технического информационного поля на концентрацию имеющихся ресурсов для полноценного обеспечения инновационных процессов научно-технической информацией и широкого использования научных достижений в реальном секторе экономики.

Анализ состояния информационной деятельности показывает, что для достижения цели оперативного и в полном объеме обеспечения НТИ инновационной деятельности необходимо решение следующих основных задач:

- принятие мер по гарантированному пополнению фондов библиотек и органов НТИ литературой, до-

Кембаев Бекет Арапбаевич, директор Казахского государственного института научно-технической информации, канд. биол. наук.